

ARTICOLE

ELEMENTE DE NOUȚATE PRIVIND REGLEMENTAREA CĂILOR DE ATAC ÎN NOUL COD DE PROCEDURĂ CIVILĂ ȘI LEGEA DE DEGREVARE A INSTANȚELOR¹. (I) CĂI DE ATAC GENERALE ȘI SPECIALE. DISPOZIȚII GENERALE. CĂILE DE ATAC DE REFORMARE

Andrea Annamaria CHIȘ*

Abstract: *Novelties Regarding the Remedies in the New Romanian Civil Procedure Code and in the Law Relieving Courts of Certain Burdens General and Special Remedies. (I) General and Special Remedies. General provisions. The appeal and the Final Appeal. The new Romanian Civil Procedure Code, recently entered in force, regulates new remedies and also contains new and different provisions regarding remedies that already existed in the former Civil Procedure Code. Although many studies have been written on this topic, the aim of this one is to shed light on some certain aspects that have not been raised before, such as the possibility of abusive use of certain provisions regarding the principle of the uniqueness of the right to use an appeal, the uselessness of the appeal omisso medio, and some possible mistakes when regulating the final appeal before the High Court of Cassation and Justice. A comparative examination explaining the transitory provisions regarding the procedures of appeal and final appeal contained by the Civil Procedure Code and by the Law Relieving Courts of Certain Burdens is also contained herein.*

Cuvinte cheie: noul Cod de procedură civilă, căi de atac, apel, recurs, recursul nemijlocit, legalitatea căii de atac, unicitatea căii de atac.

Keywords: the new Civil Procedure Code, remedies, appeal, final appeal, appeal omisso medio, the legality of the appeal, the uniqueness of the right to use an appeal.

Preambul

Despre căile de atac reglementate de noul Cod de procedură civilă², au fost publicate deja numeroase studii, motiv pentru care, în cele ce urmează, nu ne-am propus să dezbatem pe larg problematica acestei instituții și nici să reluăm ceea ce s-a scris deja, ci doar să răspundem unor întrebări care nu au fost enunțate până acum, dar vor ridica probleme practicienilor dreptului (și nu numai) într-un viitor nu foarte îndepărtat.

1. Calificarea și clasificarea căilor de atac

Noul Cod de procedură civilă reglementează căile de atac în Titlul II (Căile de atac) din Cartea a II-a (Procedura contencioasă), folosind, în art. 456, clasificarea raportată la condițiile de exercitare ale acestora³, în căi de atac ordinare și extraordinare, indicând singura cale de atac ordinară ca fiind apelul și căile de atac extraordinare ca fiind recursul, contestația în anulare și revizuirea.

Așa cum bine a sesizat doctrina, în afara acestor căi de atac, există și altele, reglementate fie în Codul de procedură civilă, fie în legi speciale, propunându-se identificarea lor terminologică, raportat la acest criteriu, în căi de atac „numite” ca atare și „nenumite” ca atare⁴. În ceea ce ne privește, dacă ar fi să identificăm aceste două categorii de căi de atac, le-am denumi *generale* sau *comune*, pe cele cuprinse în titlul dedicat căilor de atac și *speciale*, pe cele din textele speciale ale codului sau ale legilor speciale.

2. Căi de atac speciale

Nu dorim să analizăm, în acest spațiu, toate căile de atac speciale din noul cod, ci doar pe cele nou introduse sau cele care au dobândit valențe noi în noua reglementare.

2.1. Cererea de reexaminare

2.1.1. Cererea de reexaminare a amenzii judiciare

Cererea de reexaminare era cunoscută și în reglementarea cuprinsă în codul anterior (este vorba despre art. 108⁵), fiind considerată de unii doctrinari o cale de atac de retractare⁶, în timp ce alții au contestat această calificare juridică, apreciind că „o asemenea măsură nu este specifică exercițiului unei căi de atac, ci constituie un act de apreciere destinat a ușura situația persoanei obligate la amendă”⁷. O asemenea discuție pe marginea calificării juridice era posibilă datorită modului în care era formulat textul de lege ce reglementa completul căruia îi revenea spre soluționare cererea, fiind vorba chiar de completul care a aplicat măsura. Era o simplă *măsură de administrare judiciară*, prin care completul care a aplicat sancțiunea prevăzută de lege (tot măsură de administrare judiciară) putea reveni asupra ei, ca urmare a invocării de către cel căruia i-a fost aplicată măsura a unor împrejurări pe care instanța nu le-a avut în vedere la momentul luării ei, chiar dacă aceste împrejurări îi sunt aduse la cunoștință doar prin cererea de reexaminare, cum ar fi motivele pentru care expertul nu a depus

la dosar în termenul stabilit de instanță raportul de expertiză, martorul nu s-a putut prezenta în fața instanței etc. Faptul că era soluționată de același complet de judecată prezenta avantajul că acesta cunoștea dosarul și motivul pentru care aplicase amenda, de regulă, acesta referindu-se la modul în care participanții din proces și-au îndeplinit atribuțiile legate de bunul mers al acestuia. Uneori, însă, completul era pus în situația de a reveni asupra unei măsuri ce implica o reapreciere a stării de fapt avută în vedere la luarea măsurii, neschimbată la momentul soluționării cererii de reexaminare, cum ar fi cea în care a aplicat amenda pentru introducerea unei cereri vădit netemeinice [art. 108¹ pct. 1 lit. b)], bunăoară, a unei căi extraordinare de atac de retractare formulată în mod repetat. Este greu de imaginat cum ar mai fi putut reveni asupra soluției în această situație, cel puțin în sensul diminuării amenzii și ce motive pe care nu le-a avut în vedere ar putea invoca partea pentru a-i da această posibilitate.

Cererea de reexaminare a amenzii dobândește, însă, o reglementare diferită în noul cod, ce prevede, în art. 191 alin. (3), că aceasta se soluționează cu citarea părților, de *un alt complet* al aceleiași instanțe, ceea ce aduce a *cale de atac de retractare*, înlăturând deficiențele semnalate în reglementarea anterioară⁸.

Este adevărat că, în art. 465 NCPC, privind măsurile de administrare judiciară, se arată că acestea nu pot constitui obiectul unor căi de atac⁹, iar aplicarea unei amenzi judiciare este o măsură de administrare judiciară. Această dispoziție poate fi interpretată fie în sensul că se referă la căile de atac generale¹⁰, fie în sensul că dispoziția cuprinsă în hotărârea prin care se soluționează cererea de reexaminare a amenzii judiciare este, la rândul ei, o măsură de administrare judiciară, deși este soluționată de un alt complet al aceleiași instanțe.

2.1.2. Cererea de reexaminare a încheierii de anulare a cererii de chemare în judecată sau a cererii reconvenționale

Calificarea juridică de *cale de atac de retractare* este incontestabilă în ceea ce privește încheierea prin care este anulată cererea de chemare în judecată în procedura de verificare și regularizare prevăzută de art. 200 NCPC. Astfel, încheierea prin care a fost anulată cererea de chemare în judecată, în camera de consiliu, fără citarea reclamantului¹¹, pentru că acesta nu a îndeplinit cerințele prevăzute de art. 194-197 NCPC în termenul de 10 zile ce i s-a acordat în acest scop, poate fi atacată de acesta cu cerere de reexaminare, prin care solicită instanței, motivat, să revină asupra măsurii [alin. (3)], în termen de 15 zile de la comunicare [alin. (4)], cererea soluționându-se prin încheiere definitivă, dată în camera de consiliu, cu citarea părților, de *un alt complet al instanței respective*, desemnat prin repartizare aleatorie [alin. (5)].

Procedura de verificare și regularizare a cererii de chemare în judecată se aplică și cererii reconvenționale, care poate fi formulată în termenul în care poate fi depusă întâmpinarea sau până la primul termen de judecată, atunci când aceasta nu este obligatorie [art. 209 alin. (4)]. Textul art. 209 alin. (5) teza finală face referire expresă la aplicarea dispozițiilor art.201, iar acesta prevede, în alin. (1), că cererea (de chemare în judecată) se comunică după ce se constată că îndeplinește condițiile prevăzute de lege¹². Un argument în plus ar fi acela că, potrivit art. 209 alin. (2) NCPC, prin cererea reconvențională, pot fi atrase în proces și alte persoane decât reclamantul, în calitate de pârâți, or, unui astfel de pârât, trebuie să i se aplice procedura regularizării cererii de chemare în judecată ca în cazul celui care este pârât în cererea principală.

De remarcat că, în ceea ce privește cererile de intervenție voluntară sau forțată a terților în proces, nu există un astfel de text de trimitere, astfel că procedura de regularizare specifică cererii de chemare în judecată nu se aplică și acestora. Noul cod extinde procedura de admitere în principiu, prevăzută de art. 64, la toate aceste cereri, iar, conform art. 64 alin. (4) NCPC, încheierea de respingere a cererii de admitere în principiu poate fi atacată separat cu apel sau recurs (după cum este dată de prima instanță sau de instanța de apel). Credem că respingerea se poate datora și neîndeplinirii unor condiții formale ale cererii, în cazul acestor categorii de cereri nefiind aplicabile dispozițiile art. 200 NCPC privind verificarea și regularizarea cererii anterior comunicării celorlalte părți, întrucât dispozițiile respective se referă doar la cererea de chemare în judecată, care este actul de sesizare a instanței și care nu se comunică pârâtului sau pârâților decât dacă îndeplinește condițiile de formă prevăzute de lege și este legal timbrată, altminteri, cauza nu se pune pe rol decât în vederea anulării, într-o procedură necontencioasă în această fază. În cazul cererilor de intervenție, este posibil să fi fost deja fixat termen de judecată într-o procedură contencioasă (cererile de intervenție voluntară putând fi formulate până la închiderea dezbaterilor în fond, iar cele de intervenție forțată aflate la dispoziția reclamantului pot fi formulate de acesta până la același moment procesual), astfel că nu se pune problema acordării unui termen în camera de consiliu, anterior primului termen de judecată, cu citarea doar a intervenientului voluntar sau a celui care a formulat cererea de intervenție forțată și necomunicării cererii informale sau netimbrate până la regularizarea acesteia. Este adevărat că, în cazul pârâtului, acestea se depun în termenul în care poate fi formulată întâmpinarea sau la primul termen de judecată, atunci când aceasta nu este obligatorie, ceea ce, teoretic, ar permite realizarea procedurii de regularizare exact ca în cazul cererii reconvenționale, însă nu se poate aplica o procedură distinctă în funcție de cel care formulează o astfel de cerere și, așa cum am arătat deja, în cazul cererilor de intervenție, nu există un text de trimitere ca cel din art. 209 alin. (5).

De aceea, în condițiile în care cererea de chemare în judecată informală sau netimbrată se anulează prin încheiere ce poate fi atacată prin cerere de reexaminare, încheierea de respingere ca inadmisibilă a cererii de intervenție (voluntară sau forțată) *ar trebui să poată fi atacată cu aceeași cale de atac* de retractare și nu cu una de reformare ori amândouă ar trebui să poată fi atacate cu o cale de atac de reformare¹³.

Oricum, similitudinea de situații dovedește *natura juridică identică a cererii de reexaminare* formulată împotriva încheierii de anulare a cererii de chemare în judecată *cu apelul sau recursul* exercitat împotriva încheierii prin care a fost respinsă ca inadmisibilă cererea de intervenție voluntară sau forțată.

În fine, se mai impune o observație. Dacă s-ar aprecia că cererea de reexaminare ar trebui să aibă o *calificare juridică distinctă* după cum aceasta se referă la regularizarea cererii de chemare în judecată sau la măsura administrativă a aplicării amenințării judiciare, credem că folosirea aceleiași terminologii este una nefericită.

2.2. Contestația privind tergiversarea procesului¹⁴

Această instituție se bucură de o reglementare distinctă de căile de atac, în Titlul IV, dedicat ei, art. 522-525, din Cartea a II-a (Procedura necontencioasă), punându-se problema dacă este o măsură de administrare judiciară exceptată de la exercitarea căilor de atac, în sensul art. 465 NCPC sau o cale de atac specială.

Apreciem că este vorba despre o măsură de administrare judiciară, întrucât se solicită instanței să dispună măsurile procedurale prevăzute de lege pentru respectarea termenului optim și previzibil de soluționare a cauzei (art. 522 NCPC), estimat la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate (conform art. 238 NCPC) și ea este soluționată chiar de completul de judecată investit cu soluționarea cauzei¹⁵. Încheierea prin care se respinge cererea este susceptibilă *plângere*, care este de competența instanței ierarhic superioare, cu excepția încheierilor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție¹⁶, care se soluționează de un alt complet al aceleiași instanțe [art. 524 alin. (5) NCPC]. În toate situațiile, completul care soluționează plângerea este compus din 3 judecători [art. 525 alin. (1) NCPC].

Alineatul ultim al art. 525 prevede că instanța (completul, în cazul ÎCCJ) care soluționează plângerea nu poate da îndrumări care să anticipeze soluția, limitând puterea de apreciere a judecătorului cauzei, însă aceasta nu exclude calificarea plângerii ca fiind o cale de atac (de reformare sau de retractare, după cum încheierea a fost pronunțată de ÎCCJ sau o altă instanță), cu un obiect restrâns la modul în care instanța a aplicat măsurile de administrare judiciară privind soluționarea cauzei în termen optim și previzibil.

Oricum, credem că plângerea ar trebui să primească *aceeași calificare juridică ca și cererea de reexaminare a amenzii judiciare*, pentru că, în ambele situații, este censurat modul în care instanța a dispus măsuri de administrare judiciară (fie aplicând o amendă, fie refuzând aplicarea ei¹⁷).

3. Dispoziții generale privind căile de atac

Noul cod consacră un capitol dispozițiilor generale privind căile de atac. Este vorba despre Capitolul I (Dispoziții generale) din Titlul II (Căile de atac) al Cărții a II-a (Procedura contencioasă), art. 456-465.

Nu este vorba doar despre introducerea în cod a unor chestiuni tranșate de doctrină și jurisprudență, ci și de soluționarea diferită a aplicării unor *principii privind căile de atac și partea din hotărâre care poate fi atacată*. Numai asupra unor probleme ridicate de acestea din urmă dorim să ne aplecăm în cele ce urmează.

3.1. Legalitatea căii de atac

3.1.1. Sediul materiei

Textul art. 457 NCPC privind legalitatea căii de atac¹⁸ trebuie coroborat cu cel al art. 466 alin. (2) și (3) NCPC¹⁹, privind obiectul apelului (principal) și greșita calificare a hotărârii ca fiind dată în ultimă instanță, deși a fost în primă instanță sau invers.

Astfel, art. 457 rezolvă o mai veche dilemă jurisprudențială pentru situațiile în care, în hotărârea judecătorească, este indicată o cale de atac greșită, mențiune care ar putea atrage sancțiuni împotriva părții, cum ar fi situația în care s-a trecut apel în loc de recurs, consecința fiind cunoscută în caz de nemotivare.

În practică, judecătorul căii de atac era pus în fața unei situații dificile atunci când calificarea ei raportată la calificarea acțiunii nu era una univocă, fiind greu de aplicat principiul legalității și să fie sancționată partea care a declarat calea de atac indicată în dispozitivul hotărârii, atunci când chiar judecătorul a greșit în calificarea ei, fără să fie vorba despre o eroare materială. De regulă, remediul practic găsit era repunerea în termenul de motivare a căii de atac, atunci când, în hotărârea atacată, calea de atac indicată era recursul, iar, în realitate, era vorba despre apel²⁰.

3.1.2. Eroare materială versus greșita calificare a căii de atac, soluții posibile

Doctrina a ridicat deja problema distincției între situația în care calea de atac este trecută greșit dintr-o simplă *eroare materială* sau este una ce ține de calificarea (greșită a) cererii²¹, opinându-se că, în ambele situații, *partea trebuie să exercite calea*

de atac indicată în hotărârea judecătorească. Suntem de acord cu această opinie, însă putem să ne imaginăm situația în care partea formulează o cerere de îndreptare a erorii materiale (textul art. 442 NCPD nefiind unul limitativ și vorbind despre orice fel de erori materiale cuprinse în hotărâre) pe baza minutei, cerere soluționată până la data redactării și comunicării hotărârii, situație în care nu se mai impune aplicarea rigidă a textului art. 457 NCPD, putându-se exercita *calea de atac corect indicată în încheierea de îndreptare a erorii materiale*. De asemenea, dacă termenul pentru exercitarea căii de atac ar curge de la pronunțare, partea interesată ar putea declara atât calea de atac din hotărâre, cât și cea prevăzută de lege, formulând, în paralel, cererea de îndreptare a erorii materiale, care se poate soluționa anterior comunicării hotărârii motivate, renunțând, ulterior, la calea de atac greșit indicată în hotărâre, în condițiile art. 404 NCPD.

3.1.3. Care este partea repusă în termenul de exercitare a căii de atac prevăzută de lege?

Textul art. 457 alin. (3) NCPD prevede că instanța de control judiciar va respinge ca inadmisibilă calea de atac exercitată de parte conform mențiunii din dispozitivul hotărârii atacate. Respingând ca inadmisibilă această cale de atac, trebuie să indice, *în considerente*, dacă hotărârea nu era susceptibilă de exercițiul vreunei căi de atac sau care este calea de atac prevăzută de lege (în opinia ei). Hotărârea va fi comunicată tuturor părților care au luat parte la judecata în care s-a pronunțat hotărârea atacată, spune textul, iar, de la data comunicării, începe să curgă, dacă este cazul, termenul pentru exercitarea căii de atac prevăzută de lege.

Întrebarea care se ridică legitim este dacă toate părțile care au luat parte la judecata în care s-a pronunțat hotărârea atacată sunt repuse în termenul de exercitare a căii de atac prevăzută de lege sau doar partea sau doar acelea dintre ele care au declarat calea de atac inadmisibilă.

Credem că *toate părțile sunt repuse în termen*. Argumentele care să susțină această părere ar fi două, unul rezultând din textul invocat și altul din reglementarea de ansamblu a căilor de atac.

Astfel, textul alin. (3) al art. 547 prevede expres că hotărârea se comunică *tuturor părților care au luat parte la judecata în care s-a pronunțat hotărârea atacată*. O astfel de prevedere *specială* nu ar avea sens, față de cea *generală* cuprinsă în art. 427 alin. (1) NCPD privind comunicarea hotărârii, care stabilește că se comunică inclusiv hotărârea definitivă, decât dacă se apreciază că ea reflectă intenția legiuitorului de a *repune în termen toate părțile care au luat parte la judecata în care s-a pronunțat hotărârea atacată*, chiar dacă nu toate au fost părți și în calea de atac.

Din reglementarea de ansamblu a căilor de atac, rezultă că o astfel de interpretare este necesară și pentru a proteja alte principii reglementate de noul cod, cum ar fi cel al dreptului la apărare (art. 13 NCPC). Bunăoară, recursul, potrivit art. 83 alin. (2) și art. 84 alin. (2) NCPC, poate fi declarat, motivat și susținut doar de un avocat sau consilier juridic ce reprezintă partea (cu excepția situațiilor în care partea sau mandatarul soț sau rudă până la gradul al doilea inclusiv este licențiată în drept), sub sancțiunea nulității. Dacă această cale de atac a fost greșit indicată în hotărârea primei instanțe, cea prevăzută de lege fiind apelul, putem vorbi de o vătămare a intereselor părții care nu a declarat cale de atac din cauza condițiilor suplimentare impuse de textul de lege. Este adevărat că, în exemplul dat, s-ar putea susține că partea putea beneficia de ajutor public judiciar în situația în care nu avea mijloacele materiale necesare pentru a angaja un avocat. În realitate, pot exista situații în care partea dispune de astfel de mijloace, însă costurile procesului i se par exorbitante raportat la beneficiul pe care l-ar putea obține prin exercitarea căii de atac.

3.1.4. Este susceptibilă de cale de atac hotărârea care a respins ca inadmisibilă calea de atac greșit indicată în dispozitivul hotărârii judecătorești?

Credem că răspunsul la această întrebare trebuie nuanțat de la caz la caz.

a) Astfel, să luăm ca exemplu, cazul hotărârii primei instanțe prin care se constată *renunțarea la judecată*, iar în dispozitiv se trece calea de atac a apelului în loc de cea a recursului, prevăzută de art. 406 alin. (6) NCPC și, prin decizia pronunțată, instanța de control judiciar respinge apelul ca inadmisibil, constatând că, de fapt, calea de atac era recursul.

Este vreo deosebire între situația în care prima instanță este judecătoria și aceea în care aceasta este tribunalul, iar litigiul, de exemplu, este unul patrimonial și a cărui valoare face ca hotărârea pronunțată în apel de curtea de apel să fie susceptibilă de recurs la ÎCCJ (conform art. 483 NCPC și art. XVIII din Legea nr. 2/2013)?

În prima situație, răspunsul este negativ, o hotărâre nesusceptibilă de a ajunge în recurs la curtea de apel²², fiind de competența în prima instanță a judecătoriei, neputând fi atacată cu recurs doar pentru că a fost greșit calificată calea de atac. Aceasta deoarece, oricum, indiferent că această cale de atac era apel sau recurs, litigiul se oprea la tribunal²³ [dacă legea nu prevede altfel, cum ar fi cazul încheierii de respingere a cererii de intervenție principală în apel, care este susceptibilă de recurs distinct, conform art. 64 alin. (4) NCPC, chiar dacă decizia pronunțată în apel nu ar mai fi susceptibilă de recurs]. Dacă, însă, hotărârea a fost pronunțată de tribunal într-un litigiu patrimonial cu valoare de peste 1.000.000 lei, indicându-se greșit calea de atac

la renunțarea la judecată ca fiind apelul, răspunsul nu mai este atât de simplu. Un posibil răspuns ar fi că, în condițiile în care curtea s-a pronunțat în apel (chiar respins ca inadmisibil), calea de atac împotriva hotărârii nedepinzând (în această situație, în lipsa unui text special²⁴) de soluționarea pe fond sau pe excepție, rămâne deschisă calea recursului. Au vreo relevanță dispozițiile art. 466 alin. (3) NCPC, potrivit cărora hotărârile pronunțate în ultimă instanță rămân neapelabile, chiar dacă, în hotărâre, s-a arătat că au fost pronunțate în primă instanță? Credem că acestea trebuie coroborate cu textul privind legalitatea căii de atac, astfel că, oricât ar părea de greu de digerat și absurd, rămâne să fie epuizate căile de atac în funcție de calificarea inițială, chiar greșită (pentru că hotărârea definitivă stabilește, până la urmă, ce este greșit) și chiar dacă aceasta ar prelunge nejustificat procesul.

b) Dacă într-un litigiu patrimonial de competența în primă instanță a judecătorei, se indică în dispozitivul hotărârii calea de atac ca fiind recursul în loc de apel, decizia tribunalului de respingere ca inadmisibilă a căii de atac (și indicare a celei corecte) nu este susceptibilă de recurs, pentru că este dată în recurs și pentru că, oricum, decizia pe care ar fi pronunțat-o tribunalul în apel, potrivit legii, nu ar fi fost susceptibilă de recurs. Dacă același lucru s-ar întâmpla într-un litigiu patrimonial în valoare de peste 1.000.000 lei, de competența în primă instanță a tribunalului, hotărârea curții de apel pronunțată în apel ar fi susceptibilă de recurs. În condițiile în care, însă, în dispozitivul hotărârii primei instanțe, a fost trecută greșit calea de atac a recursului, decizia de respingere a recursului ca inadmisibil este definitivă, nefiind susceptibilă de recurs, întrucât este pronunțată în recurs.

c) O situație mai puțin probabilă, dar posibilă este aceea în care calea de atac este una de retractare, cum ar fi cererea de reexaminare a anulării cererii de chemare în judecată sau a cererii reconvenționale, în procedura regularizării, iar, în dispozitivul încheierii, se trece calea de atac a apelului sau recursului. Credem că rațiunile deja expuse sunt aplicabile, în funcție de distincțiile arătate.

d) În fine, o altă situație posibilă ar fi aceea în care, în cazul respingerii ca inadmisibilă a cererii de intervenție în procedura încuviințării în principiu [art. 64 alin. (3) NCPC], în dispozitivul încheierii, se trece calea de atac a cererii de reexaminare (ca în cazul regularizării cererii de chemare în judecată), în loc de apel sau recurs, după distincțiile arătate în textul de lege. Hotărârea de respingere a căii de atac ca inadmisibilă este definitivă, deci nesuscetibilă de recurs în ambele situații, pentru că hotărârea pronunțată asupra cererii de reexaminare este definitivă.

3.1.5. Ce înțelege noul cod prin hotărâre pronunțată în ultimă instanță?

În interpretarea dată de doctrină unor texte din vechiul Cod de procedură civilă²⁵, prin hotărâri pronunțate în *ultimă instanță* se înțelegea, raportat la dispozițiile art. 1 pct. 2, referitoare la litigiile de competența materială procesuală a judecătoriei și ale art. 282¹ alin. 2, referitoare la obiectul recursului în cazul hotărârilor nesusceptibile de apel, hotărârile asupra plângerilor împotriva hotărârilor autorităților administrației publice cu activitate jurisdicțională și ale altor organe cu astfel de activitate, în cazurile prevăzute de lege. Așa cum am arătat deja, terminologia de *ultimă instanță* nu era una legală, ea aparținea doctrinei²⁶, prin astfel de hotărâri înțelegându-se cele pronunțate de judecătorii, atunci când exercitau controlul judecătoresc cu privire la hotărâri ale altor organe cu activitate jurisdicțională. Aceste hotărâri ale judecătoriei nu erau susceptibile de apel, dar puteau fi atacate *cu recurs*.

Terminologia propusă de doctrină *nu a fost însușită de legiuitor*, ca dovadă introducerea art. 1¹ în textul art. 1 CPC și al alineatului (1¹) în textul art. 299 CPC, prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea judecăților²⁷, prin care reglementa competența judecătoriei de a soluționa în *primă și ultimă instanță* litigiile având ca obiect sume de bani până la 2000 lei inclusiv, prin aceasta înțelegând că judecătorii, în astfel de litigii, pronunța o hotărâre judecătorească care nu mai era susceptibilă de vreo cale de atac de reformare, deci nici de recurs în baza art. 282¹ CPC. Acesta a și fost motivul pentru care textul a fost declarat neconstituțional prin Decizia nr. 967 din 20 noiembrie 2012 a Curții Constituționale²⁸, apreciindu-se că imposibilitatea exercitării oricărei căi de atac de către părțile unui proces, determinată de un criteriu subiectiv, de natură pecuniară, legat de valoarea obiectului cauzei deduse judecății, este de natură să împiedice aplicarea efectivă a principiilor constituționale ale egalității în drepturi, în general, și egalității în fața justiției, în special, cuprinse în art. 16 alin. (1) și (2) și art. 124 alin. (2) din Legea fundamentală și că semnificația sintagmei "în condițiile legii", cuprinsă în dispozițiile art. 129 din Constituție, se referă la condițiile procedurale de exercitare a căilor de atac și nu are în vedere imposibilitatea exercitării oricărei căi de atac împotriva hotărârilor judecătorești prin care se soluționează fondul cauzei.

Așadar, în concepția legiuitorului, *hotărâre pronunțată în ultimă instanță era cea nesusceptibilă de o cale de atac de reformare*.

În lumina noului cod, hotărârile pronunțate de judecătorii într-o cale de atac împotriva hotărârilor administrației publice cu activitate jurisdicțională și ale altor organe cu astfel de activitate și care sunt de competența lor doar în cazurile expres

prevăzute de lege, conform art. 94 pct. 3 NCPC, sunt susceptibile doar de apel la tribunal, conform art. 95 pct. 2 NCPC și art. 7 alin. (2) din Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă²⁹. Așadar, prin acestea, nu mai putem înțelege hotărâri pronunțate în ultimă instanță, întrucât acestea nu ar putea constitui obiect al apelului, conform art. 466 alin. (2) și (3) NCPC.

Față de textele art. 466 alin. (2) și (3) NCPC, hotărârile pronunțate în ultimă instanță sunt cele care *nu sunt susceptibile de apel, fără, însă, a fi neapărat susceptibile de recurs*. Astfel de hotărâri sunt cele pronunțate în cererea de reexaminare a încheierii de anulare a cererii de chemare în judecată în procedura de regularizare și în alte căi de atac speciale. Tot hotărâri pronunțate în ultimă instanță sunt și cele care *sunt susceptibile numai de recurs*, cum sunt cele prin care se ia constată renunțarea la judecată [art. 406 alin. (6) NCPC], se respinge cererea ca urmare a renunțării la dreptul subiectiv dedus judecății [art. 410 NCPC], cele date în baza recunoașterii pretențiilor [art. 437 alin. (1) NCPC] etc.

3.2. Unicitatea căii de atac

Nu intenționăm să dezbatem întreaga problematică a textului art. 460 NCPC referitor la unicitatea căii de atac³⁰, pentru că acest text a fost analizat deja³¹ și, așa cum rezultă din studiile publicate, nu suscită prea multe probleme.

Dorim doar să mai ridicăm o întrebare raportat la textul alin. (3), care reglementează calea de atac împotriva unei hotărâri prin care au fost soluționate *mai multe cereri principale sau incidentale*, unele susceptibile de apel, iar altele de recurs, soluția legiuitorului fiind aceea ca, în acest caz, întreaga hotărâre să fie supusă apelului, iar cea pronunțată în apel recursului, în termenele generale pentru exercitarea acestor căi de atac, conform alineatului ultim al aceluiași articol, adică 30 de zile [art. 468 alin. (1), art. 485 (alin. 1) NCPC].

Întrebarea este dacă acest text permite părții interesate să câștige o cale de atac, renunțând la judecata unei cereri principale sau incidentale făcută formal doar în acest scop sau chiar la dreptul subiectiv, despre care, oricum știa că nu există, afirmându-l doar în fața instanței. Cu alte cuvinte, dacă ar fi să luăm un exemplu, reclamantul cere, în principal, executarea unei obligații născute din contract, în subsidiar, anularea acestuia (deși știe că acest capăt de cerere nu este întemeiat) și repunerea părților în situația anterioară sau pârâțul formulează o cerere reconvențională la acțiunea principală privind executarea unei obligații contractuale, solicitând constatarea nulității sau anularea contractului (deși cunoaște de la bun început că motivul de nulitate invocat este nefondat). În caz de renunțare la judecarea capătului subsidiar

de cerere sau la cererea reconvențională ori chiar la dreptul subiectiv [caz în care hotărârea este susceptibilă doar de recurs, cu excepția celei pronunțată de ÎCCJ, care este definitivă, în situația renunțării la judecată – art. 406 alin. (6) NCPC, iar, în ipoteza renunțării la dreptul subiectiv, conform art. 410 NCPC, hotărârea este supusă recursului chiar și atunci când renunțarea la drept se are loc în fața ÎCCJ, în acest din urmă caz recursul fiind soluționat de completul de 5 judecători] s-ar putea obține o cale de atac în plus și, mai ales, s-ar putea alege instanța care să pronunțe hotărârea definitivă în cauză (chiar dacă aceasta ar implica și costuri suplimentare, ex. taxă judiciară de timbru, onorariu avocațial etc.).

Față de formularea textului de lege, care nu face vreo distincție între motivele pentru care anumite cereri sunt susceptibile de căi diferite de atac, credem că textul respectiv va permite exercitarea abuzivă a unor drepturi procesuale, abuz care va putea fi greu cenzurat de instanțele de judecată. Oricum, această cenzură nu se poate realiza, în opinia noastră, prin respingerea căii de atac ca inadmisibilă, ci, eventual, prin amendă aplicată părții în temeiul art. 187 pct. 1 lit. a) NCPC (introducerea, cu recredință, a unor cereri principale, accesorii, adiționale sau incidentale, precum și pentru exercitarea unei căi de atac, vădit netemeinice) sau obligarea la plata unor despăgubiri, în temeiul art. 12 alin. 2 teza I NCPC (potrivit căruia partea care își exercită drepturile procesuale în mod abuziv răspunde pentru prejudiciile materiale și morale cauzate).

De remarcat că textul nu spune nimic despre situația în care soluția dată asupra unui capăt de cerere principal era susceptibilă numai de apel, iar soluția asupra altui capăt principal sau asupra unei cereri incidente putea fi atacată *cu apel și recurs* (mai exact situația în care hotărârea pronunțată într-unul dintre apeluri era susceptibilă și de recurs). De exemplu, atunci când, fiind formulate mai multe capete principale de cerere fundamentate pe un titlu comun sau având aceeași cauză sau chiar cauze diferite, dar aflate în strânsă legătură, operează prorogarea de competență în favoarea instanței de grad mai înalt [art. 99 alin. (2) NCPC]. Bunăoară, revenind la exemplul precedent și explicitându-l, dacă se solicită, în principal, executarea obligației contractuale și plata unei diferențe de preț de sub 200.000 lei, capătul de cerere este de competența judecătorei [art. 94 pct. 1 lit. j) NCPC], iar, în subsidiar, se solicită constatarea nulității și repunerea părților în situația anterioară, care ar fi un litigiu patrimonial în valoare de peste 1.000.000 lei (valoarea bunului vândut fiind peste 1.000.000 lei). În această situație, conform art. 99 alin. (2) NCPC, cauza devine în integralitatea ei de competența tribunalului, hotărârea tribunalului în integralitatea ei este susceptibilă de apel la curtea de apel, iar hotărârea curții de apel cu privire la capătul subsidiar de cerere este susceptibilă și de recurs la ÎCCJ.

Într-o astfel de ipoteză, în lipsa unui text expres, interpretările posibile sunt două, și anume: fie că întreaga hotărâre este susceptibilă de recurs, fie că doar soluția pronunțată cu privire la capătul de cerere cu obiect peste 1.000.000 lei poate fi atacată cu recurs. Aparent, soluția legală este ultima, întrucât textul art. 460 alin. (3) se referă la o ipoteză distinctă, și anume când soluția pentru unele capete de cerere ar fi susceptibilă de apel, iar, cu privire la altele, de recurs, de competența aceleiași instanțe, dar într-o compunere diferită, acesta fiind motivul pentru care legiuitorul a ales ca întreaga hotărâre să poată fi atacată cu apel la instanța ierarhic superioară, iar hotărârea acesteia din apel cu recurs, la instanța ierarhic superioară celei de apel, pentru a nu priva părțile de beneficiile vreuneia dintre cele două căi de atac. În exemplul dat, însă, hotărârea dată în primă instanță era susceptibilă doar de apel. Aparent, ea nu poate fi atacată în integralitatea ei cu recurs numai pentru că soluția din apel referitoare la un capăt de cerere principal din mai multe sau unul incidental este susceptibilă de recurs. În realitate, însă, tocmai pornind de la exemplul dat, dacă ar fi susceptibilă de recurs doar soluția asupra constatării nulității, o soluție diferită în recurs ar putea veni în contradicție cu cea care a rămas definitivă în apel. De exemplu, dacă, în apel, este admis capătul de cerere referitor la executarea contractului (nesusceptibil de recurs) și este respins cel privind constatarea nulității, dacă în recurs este admisă cererea de constatare a nulității și contractul desființat, cele două hotărâri ar cuprinde dispoziții potrivnice ce nu ar putea fi duse la îndeplinire, nefiind, posibilă exercitarea căii de retractare a revizuirii, în temeiul art. 509 pct. 8 NCPC pentru contrarietate de hotărâri. Este adevărat că s-ar putea susține posibilitatea exercitării revizuirii pentru motivul prev. de art. 509 pct. 6 NCPC (s-a casat, s-a anulat ori s-a schimbat hotărârea unei instanțe pe care s-a întemeiat hotărârea a cărei revizuire se cere), însă aceasta ar prelungi procesul. Tocmai de aceea, credem că soluția logică este prima, adică hotărârea dată în apel este în integralitatea ei susceptibilă de recurs.

3.3. Partea din hotărâre care poate constitui obiect al căii de atac

Art. 461 alin. (1) NCPC prevede că (de regulă) calea de atac se îndreaptă împotriva soluției cuprinsă în dispozitivul hotărârii obiect al ei.

Prin alineatul (2) al aceluiași articol, legiuitorul a stabilit că „în cazul în care calea de atac vizează numai *considerentele hotărârii* prin care s-au dat dezlegări unor probleme de drept ce nu au legătură cu judecata acelu proces sau care sunt greșite ori cuprind constatări de fapt ce prejudiciază partea, instanța, admitând calea de atac, va înlătura acele considerente și le va înlocui cu propriile considerente, menținând soluția cuprinsă în dispozitivul hotărârii atacate” (s.n.).

Acest text vizează situația în care una din părți, deși este mulțumită de soluția din dispozitiv, este prejudiciată de cuprinsul considerentelor, în ipotezele arătate în textul de lege, ce privesc, fie greșita dezlegare în drept, fie greșita dezlegare în fapt, ori dezlegarea unor probleme (textul spune doar de drept) ce nu au legătură cu judecata procesului, cum ar fi situația în care instanța, în considerente, dă îndrumări părților privind posibilitatea exercitării unor acțiuni viitoare³².

Dreptul de a ataca hotărârea numai în ceea ce privește considerentele exista și sub imperiul vechiului cod³³, diferența consta, însă, în faptul că, în cazul în care soluția era menținută, calea de atac era respinsă³⁴ și instanța de control judiciar doar schimba considerentele soluției din hotărârea atacată cu propriile considerente, caz în care partea care a exercitat calea de atac nu numai că nu își recupera cheltuielile de judecată pentru exercitarea acesteia, dar mai era obligată, la solicitarea intimatului, să plătească cheltuielile de judecată ale acestuia, fiind considerată în culpă procesuală prin finalitatea de menținere a soluției în dispozitiv.

Față de redactarea textului art. 461 alin (2) NCPC, se pune problema cum ar trebui să arate minuta hotărârii, care, potrivit art. 401 alin. (1) trebuie să cuprindă *soluția*. În cazul admiterii căii de atac, soluția este de *înlocuire a considerentelor*, așadar, dispozitivul noii hotărâri ar trebui să cuprindă, fie doar mențiunea „înlocuiește dispozițiile din hotărârea atacată (indicată denumire, în sensul art. 424 NCPC și număr, arătându-se și instanța care a pronunțat-o) cu propriile considerente” sau ar trebui să pună în ghilimele considerentele hotărârii atacate pe care le înlocuiește cu propriile considerente, arătate tot *în dispozitiv*, respectiv ceva de genul „înlocuiește următoarele considerentele din hotărârea atacată „(...)” cu propriile considerente, după cum urmează: (...)”.

A doua soluție pare bizară la prima vedere, pentru că înseamnă să fie puse considerente în dispozitiv, dar, s-ar putea replica, altminteri, acesta nu cuprinde soluția, pentru că soluția constă în însăși înlocuirea considerentelor. Credem că, dacă aceasta ar fi fost opțiunea legiuitorului, ar fi trebuit să se prevadă posibilitatea amânării pronunțării pentru o perioadă de 30 de zile, adică egală cu cea în care trebuie redactată hotărârea potrivit art. 426 alin. (5) NCPC. Desigur, s-ar putea ridica legitim întrebarea ce ar mai cuprinde, atunci, considerentele hotărârii din calea de atac? În cazul în care este vorba despre o hotărâre pronunțată în apel, potrivit dispozițiilor art. 482 NCPC, ce face trimitere la dispozițiile de procedură privind judecata în primă instanță, aceasta va cuprinde mențiunile prevăzute în art. 425 alin. (1) lit. b) NCPC, conform cărora, în considerente, se va arăta „obiectul cererii și susținerile pe scurt ale părților,

expunerea situației de fapt reținută de instanță pe baza probelor administrate, motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază soluția, arătându-se atât motivele pentru care s-au admis, cât și cele pentru care s-au înlăturat cererile părților”. În situația în care hotărârea este pronunțată în recurs, art. 499 teza I NCPC prevede că, prin derogare de la dispozițiile cuprinse în procedura în fața primei instanțe (aplicabile și în apel), „hotărârea instanței de recurs va cuprinde în considerente numai motivele de casare invocate și analiza acestora, arătându-se de ce s-au admis ori, după caz, s-au respins”. Așadar, considerentele hotărârii din apel cuprind o serie de elemente în plus față de considerentele înlocuite, inclusiv explicitarea soluției, în timp ce cele din recurs vor explica doar ce era greșit în considerentele hotărârii atacate, cu indicarea părții greșite, a motivului pentru care este greșită și a considerentelor ce trebuia să fie avute în vedere. În dispozitivul hotărârii, în ambele situații, s-ar trece doar partea din considerente greșită înlocuită și textul din hotărâre privind considerentele ce trebuia să stea la baza soluției.

Credem că o astfel de soluție, deși aparent logică, ar fi *excesiv de formalistă*. Soluția mai pragmatică ar fi ca minuta hotărârii să fie redactată de genul: „Admite apelul (recursul) și, în consecință: /Înlocuiește cu considerentele ce preced considerentele incorecte ale primei instanțe (ale instanței de apel) / Menține soluția cuprinsă în dispozitivul sentinței apelate (sentinței/deciziei obiect al recursului)”.

4. Viziunea legiuitorului noului cod asupra căilor de atac de reformare

Pentru a înțelege concepția legiuitorului asupra acestei probleme, trebuie să coroborăm dispozițiile referitoare la competența materială funcțională a tribunalelor, curților de apel și ÎCCJ din art. 95 pct. 2 și 3, art. 96 pct. 2 și 3, art. 97 pct. 1 NCPC, cu cele ale art. art. 483 NCPC, privind obiectul și scopul recursului și instanța competentă să judece recursul și art. XVIII din legea de degrevare a instanțelor privind obiectul recursului, precum și cu cele din art. 7 alin. (2) din legea de punere în aplicare a codului, privind înlocuirea, în cazul trimiterilor dintr-o lege specială, a căii de atac a recursului prevăzut de art. 304¹ CPC cu aceea a apelului.

Astfel, conform art. 95 pct. 2 și 3 NCPC, tribunalele judecă apelurile împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorii în primă instanță și ca instanțe de recurs doar în cazurile expres prevăzute de lege, iar, potrivit dispozițiilor art. art. 96 pct. 2 și 3 NCPC, curțile de apel judecă apelurile împotriva hotărârilor pronunțate de tribunale în primă instanță și recursuri doar în cazurile expres prevăzute de lege, ÎCCJ fiind, potrivit art.

97 pct. 1 instanța care judecă recursurile declarate împotriva hotărârilor curților de apel, precum și a altor hotărâri în cazurile prevăzute de lege, *instanța supremă* devenind, astfel, așa cum rezultă și din dispozițiile art. 483 alin. (3) NCPC, potrivit cărora scopul recursului este de a supune ÎCCJ examinarea, în condițiile legii, a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile, *instanța de drept comun în ceea ce privește judecarea recursurilor*³⁵.

Dacă vom corobora aceste dispoziții cu cele ale art. 94 NCPC ce prevede expres care sunt situațiile în care judecătoria judecă în primă instanță și ale art. 95 pct. 1 NCPC, din care rezultă că tribunalul devine instanța de drept comun, cu plenitudine de jurisdicție în materie civilă³⁶, vom deduce că, de fapt, *curțile de apel devin instanțe de drept comun în judecarea apelurilor*.

Dacă lecturăm și dispozițiile art. 483 alin. (2) NCPC și art. XVIII alin. (2) din legea de degrevare a instanțelor, din care rezultă că nu toate hotărârile pronunțate în apel de curțile de apel pot fi atacate și cu recurs la ÎCCJ, precum și cu cele din art. 7 alin. (2) din legea de punere în aplicare a codului, potrivit cărora ori de câte ori într-o lege specială se prevede că hotărârea pronunțată este susceptibilă de recurs, aceasta va putea fi atacată doar cu apel, la instanța ierarhic superioară, vom deduce că, de fapt, marea majoritate a hotărârilor pronunțate de judecătorii și tribunale în primă instanță pot fi atacate doar cu apel, iar hotărârile pronunțate în apel nu mai sunt (în marea lor majoritate) susceptibile de recurs, cu alte cuvinte, că *marea majoritate a proceselor se opresc în apel*.

Astfel, împotriva hotărârile pronunțate de judecătorii, căile de atac de reformare sunt de competența tribunalului, majoritatea fiind apeluri³⁷, iar hotărârea tribunalului pronunțată în apel nu mai este susceptibilă de recurs decât dacă legea prevede expres, cum ar fi situația în care tribunalul respinge prin încheiere cererea de recuzare a unui judecător în apel [art. 53 alin. (1) teza a II-a NCPC] sau respinge prin încheiere ca inadmisibilă cererea de intervenție principală formulată direct în apel [art. 64 alin. (4) NCPC], însă acestea sunt încheieri premergătoare, hotărârea finală nefiind susceptibilă de recurs.

Hotărârile pronunțate de tribunale în primă instanță pot fi atacate cu apel la curțile de apel și, dintre hotărârile pronunțate de curțile de apel în apel, doar o mică parte mai sunt susceptibile de recurs la ÎCCJ, dacă ne raportăm la dispozițiile art. 483 alin. (2) NCPC și cele tranzitorii din art. XVIII alin. (2) din legea de degrevare a instanțelor, potrivit cărora nu mai pot fi atacate cu recurs cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a)- i) NCPC, cele privind navigația civilă și activitatea în porturi, conflictele de

muncă și de asigurări sociale, în materie de expropriere, în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, indiferent de valoarea litigiului, precum și, în cazul altor litigii patrimoniale, doar cele în valoare de peste 500.000 lei [art. 483 alin. (2) NCPC], respectiv, în cauzele începute până la 31 decembrie 2015, până la 1.000.000 lei inclusiv [art. XVIII alin. (2) din legea de degrevare a instanțelor].

La acestea se adaugă și hotărârile pronunțate de curțile de apel în apel în cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului, prin lege înțelegându-se atât dispozițiile speciale din noul cod [cum ar fi art. 64 alin. (4) privind apelul separat împotriva încheierii de respingere a unei cereri de intervenție principală], cât și cele din legi speciale [art. 7 alin. (2) din legea de punere în aplicare a codului].

Din aceste texte, deducem că recursul prevăzut de art. 304¹ CPC a fost înlocuit cu apelul, ceea ce a înlăturat dificultățile semnalate anterior în materia admisibilității probelor, cu excepția acțiunilor în contencios administrativ, unde se păstrează, prin art. 7 alin. (3) din legea de punere în aplicare a codului, calea de atac a recursului prevăzută de art. 10 alin. (2) din Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ, însă nu mai este un recurs nelimitat la motive, ci este recursul ce poate fi exercitat pentru motivele de casare prevăzute de art. 488 alin. (1) NCPC.

Desigur, curțile de apel mai judecă recursuri împotriva unor hotărâri pronunțate de tribunale în primă instanță sau în apel, în cazurile de excepție prevăzute de cod (renunțare la judecată sau la dreptul subiectiv, respingerea cererii de recuzare în apel, respingerea ca inadmisibilă a intervenției principale în apel etc.).

5. Apelul

În ceea ce privește această cale de atac, pentru că au fost scrise deja mai multe studii de substanță privind reglementarea cuprinsă în noul cod³⁸, ne vom rezuma să discutăm aici doar *dispozițiile tranzitorii* din legea de degrevare a instanțelor privind regularizarea cererii de apel în comparație cu textul art. 471 NCPC (depunerea cererii de apel), precum și cele privind pregătirea judecătii apelului în comparație cu textul art. 475 NCPC³⁹. Vom încerca, de asemenea, să răspundem unor întrebări legate de condițiile cererii verificate în procedura de regularizare și să stabilim dacă această procedură vizează sau nu apelurile incidente și provocate, după modelul cererii reconvenționale.

5.1. Dispoziții tranzitorii din legea de degrevare a instanțelor versus dispozițiile noului cod privind regularizarea cererii de apel și pregătirea judecății

Conform art. XIII din legea de degrevare a instanțelor, dispozițiile NCPC referitoare la pregătirea dosarului de apel sau, după caz, de recurs de către instanța a cărei hotărâre se atacă se aplică în procesele pornite începând cu data de 1 ianuarie 2016. Pentru cele pornite între 15 februarie 2013 (data intrării în vigoare a NCPC) și până la data de 31 decembrie 2015, se aplică dispozițiile art. XIV-XVII din lege. Dintre aceste texte, doar art. XIV-XVI vizează apelul, art. XVII referindu-se la recurs.

Noul cod, în art. 471, reglementează depunerea cererii de apel la instanța a cărei hotărâre se atacă [alin. (1)] și stabilește în sarcina președintelui acestei instanțe sau a persoanei desemnate de acesta *regularizarea cererii de apel*, permițându-i apelantului să completeze sau să modifice cererea în interiorul termenului de apel sau, dacă răstimpul rămas până la împlinirea acestuia este insuficient, în termen de cel mult 5 zile de la expirarea lui, acest text aplicându-se în mod corespunzător în situația în care *motivele de apel se depun separat de cerere* [alin. (3)]. Tot instanța a cărei hotărâre se atacă este cea care comunică cererea de apel intimaților [alin. (5)], întâmpinarea depusă de aceștia în termen 15 zile de la primirea cererii de apel către apelant [alin. (6)] și, dacă este cazul, apelurile incidente sau provocate, care se depun la aceeași instanță în termenul în care trebuie depusă întâmpinarea [art. 474 alin. (1) NCPC] și tot ea primește răspunsul la întâmpinare al apelantului depus în 10 zile de la primirea întâmpinării [alin. (6) al art. 461] sau întâmpinarea acestuia la apelurile incidente sau provocate [art. 474 alin. (2) NCPC]. Răspunsul la întâmpinare, respectiv întâmpinarea la apelurile incidente sau provocate nu se comunică, destinatarii acestora luând la cunoștință cuprinsul acestora de la dosar.

Abia după împlinirea termenului de apel pentru toate părțile și a celorlalte termene pentru depunerea întâmpinărilor sau a apelurilor incidente sau provocate și, dacă este cazul, a răspunsului la întâmpinare sau a întâmpinării la apelurile incidente sau provocate, dosarul se înaintează instanței ierarhic superioare, care este competentă să soluționeze calea de atac, cu condiția să nu fi fost formulate cereri privind îndreptarea erorilor materiale, de lămurire sau completare a dispozitivului, situație în care acestea vor fi soluționate cu precădere, hotărârile asupra lor comunicate și se așteaptă împlinirea termenului de apel și în ceea ce privește aceste hotărâri [art. 461 alin. (8)].

Președintele instanței de apel sau persoana desemnată de acesta dispune prin rezoluție repartizarea aleatorie a cauzei la un complet de judecată, împreună cu apelurile incidente și provocate, dacă este cazul [art. 475 alin. (1) și (3)], iar președintele

completului de judecată va fixa termenul de judecată, care nu poate fi mai mare decât 60 de zile de la data rezoluției de repartizare aleatorie, termen care, însă, poate fi scurtat, în pricinile urgente sau prelungit, dacă intimatul domiciliază în străinătate [alin. (2) al aceluiași articol].

Toate aceste prevederi au fost amânate până la data de 1 ianuarie 2016, datorită lipsei de personal a instanțelor a căror hotărâri sunt susceptibile de apel, aceste atribuții, cu excepția celei privind depunerea apelurilor principale, fiind preluate, în răstimpul dintre intrarea în vigoare a noul cod și prorogarea dispozițiilor sale, de instanțele de control judiciar, care vor aplica, în mod corespunzător, normele tranzitorii. Cu alte cuvinte, ca și în procedura în fața primei instanțe, regularizarea cererii de apel, comunicarea acesteia, depunerea și comunicarea întâmpinării, depunerea răspunsului la întâmpinare constituie atribuțiile instanței de apel, reglementându-se special depunerea și comunicarea apelurilor incidente și provocate, precum și depunerea întâmpinării la acestea.

În ceea ce privește deosebirile din reglementarea tranzitorie, aceasta permite președintelui completului de judecată să acorde apelantului un termen de 10 zile de la data când i se comunică lipsurile apelului sau ale motivelor depuse separat [art. XV alin. (3)], indiferent de momentul în care se împlinește termenul de apel (cu condiția ca apelul să fi fost formulat în termen și motivarea incompletă de asemenea), acesta fiind un termen similar celui de 10 zile pentru regularizarea cererii de chemare în judecată din art. 200 alin. (2) NCPC.

Nu toate regulile referitoare la regularizarea cererii de chemare în judecată sunt aplicabile, însă și apelului. Astfel, de remarcat că art. 200 alin. (1) NCPC, în procedura de regularizare a cererii de chemare în judecată, obligă completul de judecată la verificarea îndeplinirii cerințelor prevăzute de art. 194 NCPC, referitoare la cuprinsul cererii și 196 referitoare la nulitatea acesteia (cu excepția lipsei semnăturii care poate fi complinită și după stabilirea primului termen de judecată, pentru aceasta neacordându-se termen de completare), art. 195 NCPC, referitoare la numărul de exemplare în care aceasta trebuie depusă, precum și la art. 197 NCPC, referitor la necesitatea achitării taxei judiciare de timbru. Textul art. 471 vorbește, la rândul său, atât de lipsuri ce reprezintă condiții intrinseci ale cererii, cât și de condiții extrinseci făcând trimitere la dispozițiile art. 195 NCPC (referitoare la numărul de exemplare în care trebuie depusă cererea). Art. 470 NCPC, referitor la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească cererea, în afara condițiilor intrinseci, în alin. (2), prevede și condiția extrinsecă privind anexarea dovezii taxei judiciare de timbru. Textul art. XV alin. (2) din legea de degrevare a instanțelor

reglementează situația în care cererea de apel nu îndeplinește condițiile prevăzute de lege, care sunt cele din art. 470 NCP (referitoare la cuprinsul cererii de apel), incluzând și plata taxei judiciare de timbru. Cu privire la plata taxei judiciare de timbru și lipsa semnăturii, art. 470 alin. (3) prevede că acestea pot fi suplinite pe parcursul judecării, respectiv plata taxei judiciare de timbru poate fi făcută până la primul termen de judecată la care apelantul a fost legal citat în apel, iar semnarea cererii oricând pe parcursul judecării apelului, în condițiile art. 196 alin. (2) NCP. Credem că, în cazul în care cererea de apel nu îndeplinește doar două dintre condițiile prevăzute de art. 470 NCP, respectiv aceea a *timbrajului* și a *semnăturii*, nu se impune regularizarea acesteia anterior comunicării către intimat, aceste lipsuri putând fi complinite la primul sau după primul termen de judecată în apel, după distincțiile arătate.

În ceea ce privește lipsa *motivelor sau a probelor*, cerința indicării acestora este prevăzută sub sancțiunea decăderii [art. 471 alin. (3) NCP], însă credem că, în concepția legiuitorului, și acestea pot forma obiectul cererii de regularizare⁴⁰. Un argument referitor la motive ar fi că, chiar și în cazul în care au fost formulate pe cale separată (în formă incompletă), atât textul codului [art. 471 alin. (4)], cât și cel al legii de degrevare a instanțelor [art. XV alin. (3)] prevăd (legea specială mai puțin explicit) că dispozițiile privind regularizarea cererii se aplică și în situația în care motivele de apel au fost depuse separat, astfel că regularizarea cererii vizează și completarea motivelor de apel, indiferent că au fost formulate odată cu declarația de apel sau separat.

De remarcat că art. 196 alin. (1) NCP, referitor la *nulitatea cererii de chemare în judecată*, enumeră printre *elementele esențiale* ale cererii, a căror lipsă este sancționată cu *nulitatea expresă* și arătarea *motivelor de fapt*, ceea ce reprezintă un element de noutate față de dispoziția cuprinsă în art. 133 alin. (1) CPC. Această lipsă poate fi suplinită în procedura de regularizare a cererii, conform tezei finale a aceluiași alineat. Introducerea acestui nou element esențial este firească, întrucât determină limitele judecării raportat la obiect, completând, de fapt, obiectul cererii de chemare în judecată. Astfel, este insuficient ca reclamantul să arate că solicită o sumă de bani fără să indice izvorul raportului juridic, titlul în temeiul căruia formulează pretenția (împrumut, preț, prejudiciu rezultând dintr-o faptă ilicită, plată nedatorată etc.). Arătarea titlului la modul generic sau indicarea doar a motivului de drept ce conduce la acesta este, de asemenea, insuficient. Aceasta, deoarece, de exemplu, dacă se arată că suma reprezintă un împrumut nerestituit, fără a se indica din ce fel de contract (încheiat când, cu cine, pentru ce sumă, cu ce scadență, cu sau fără dobânzi, clauză penală etc.), nu permite instanței și, în situația în care între părți au fost încheiate mai multe asemenea

contracte, nici măcar pârâtului, să identifice corect limitele investirii. În cazul *cererii de apel*, arătarea motivelor este prevăzută sub sancțiunea *decăderii* în art. 470 alin. (3) NCPC, similar cu art. 287 alin. (2) teza I CPC, întrucât cadrul procesual era deja delimitat prin cererea de chemare în judecată și nemotivarea apelului determină judecarea acestuia pe baza celor invocate în prima instanță, conform art. 476 alin. (2) NCPC, text similar cu art. 292 alin. (2) CPC. Ceea ce deosebește, însă, reglementarea din noul cod de cea din cel vechi este că nu mai conține un text similar cu cel din art. 287 alin. (2) teza a II-a CPC, ce permite apelantului să completeze cererea de apel la prima zi de înfățișare. Așadar, dacă cererea nu este completată cu motivele în procedura de regularizare, la primul termen de judecată mai pot fi puse în discuție, în afara celor invocate în fața primei instanțe, doar motivele de ordine publică, potrivit dispozițiilor art. 479 alin. (1) teza a II-a NCPC.

5.2. Nemotivarea apelului *versus* achiesarea parțială la hotărâre, sancțiunea lipsei mandatului special *versus* excepția lipsei calității de reprezentant

Așa cum am arătat deja, nemotivarea apelului determină judecarea acestuia pe baza celor invocate în prima instanță, conform art. 476 alin. (2) NCPC⁴¹.

Dacă apelantul, personal sau prin mandatar cu procură specială autentică⁴², indică la primul termen de judecată în apel sau ulterior, că înțelege să critice hotărârea primei instanțe doar cu privire la soluția dată asupra unui capăt de cerere, aceasta reprezintă o achiesare expresă parțială la soluția privind soluția asupra celorlalte capete de cerere, conform art. 463 alin. (1) și 464 alin. (1), (2) și (4) NCPC. Ce se întâmplă, însă, dacă apelantul, personal sau prin mandatar cu procură specială autentică, arată că este mulțumit de soluție, înțelegând să critice doar considerentele hotărârii primei instanțe, în temeiul art. 461 alin. (2) NCPC? Credem că și aceasta reprezintă o achiesare parțială, în sensul art. 464 alin. (4) NCPC.

Dacă, însă, nu se prezintă apelantul personal, ci doar mandatarul, cu procură autentică, dar *nu și specială*, se pune problema dacă instanța trebuie să aplice dispozițiile art. 82 alin. (1) NCPC privind lipsa calității de reprezentant sau va păși la judecarea cauzei pe baza apelului nemotivat sau a motivelor de apel depuse în termen. Credem că textul art. 82 alin. (1) NCPC vizează *nu doar calitatea de mandatar judiciar, ci și limitele mandatului*, așadar, instanța, aplicând aceste dispoziții, va acorda un termen și, dacă lipsurile nu sunt suplinite, va anula cererea de achiesare și va proceda la judecarea apelului în limitele în care a fost investită prin cererea de apel.

5.3. Ce fel de cereri se regularizează – apel principal versus apel incident sau/și provocat

Ce anume *se regularizează*, doar cererea de apel (principal) sau și apelurile incidente sau provocate, după modelul cererii reconvenționale, despre care am arătat deja că este supusă procedurii regularizării⁴³? Răspunsul este că *doar apelul principal*, întrucât, în materia apelurilor incidente sau provocate, nu există o dispoziție de trimitere cum este cea din art. 209 alin. (3) NCPC privind cererea reconvențională.

5.4. Stabilirea primului termen de judecată

Am arătat deja⁴⁴ că, potrivit art. 475 alin. (2) NCPC, primul termen de judecată se stabilește de către președintele completului de judecată în așa fel încât să nu depășească 60 de zile de la data rezoluției de repartizare aleatorie a dosarului, întrucât, potrivit codului, procedura de regularizare a cererii și comunicare a întâmpinării, primire a răspunsului la întâmpinare, comunicare a apelurilor incidente sau provocate și primire a întâmpinărilor la acestea se realizează de către instanța a cărei hotărâre se atacă, astfel că aceluși complet căruia i se repartizează cauza în apel nu-i rămâne decât să stabilească primul termen de judecată.

Legea de degrevare a instanțelor transferă atribuțiile instanței a cărei hotărâre se atacă mai sus enumerate către instanța de apel, motiv pentru care, prin dispozițiile cuprinse în art. XV alin. (6) și (7), stabilește că judecătorul (adică președintele completului de judecată) fixează primul termen de judecată în apel în 3 zile de la data depunerii răspunsului la întâmpinare sau, în cazul în care intimatul nu a depus întâmpinare în termenul prevăzut la alin. (3) sau, după caz, apelantul nu a comunicat răspuns la întâmpinare în termenul prevăzut la alin. (4), la data expirării termenului corespunzător, în așa fel încât să nu depășească 60 de zile de la data rezoluției, termen ce poate fi scurtat în pricinile urgente sau prelungit în cazul în care intimatul sau mai mulți intimați au domiciliul în străinătate [alin. (8) al aceluiași articol].

6. Recursul

Asupra recursului în lumina noii reglementări, doctrina s-a aplecat cu multă curiozitate, studiile pe această temă fiind chiar mai numeroase decât în cazul apelului⁴⁵, astfel că nu vom stăruii decât asupra câtorva aspecte legate de dispozițiile tranzitorii din legea de degrevare instanțelor, fără a relua cele deja arătate la apel, precum și asupra unor chestiuni legate de soluțiile pe care le poate pronunța în recurs instanța supremă, cu semnalarea unor deficiențe ale noii reglementări.

6.1. Dispoziții tranzitorii din legea de degrevare a instanțelor

Așa cum am arătat deja⁴⁶, potrivit dispozițiilor art. XIII din legea de degrevare a instanțelor, în procesele pornite între 15 februarie 2013 și până la 31 decembrie 2015, se aplică dispozițiile art. XIV-XVII.

Despre art. XIV-XVI am vorbit deja în cazul apelului. Art. XVII alin. (1) prevede că recursul și, dacă este cazul, motivele de casare, se depun al instanța a cărei hotărâre se atacă, în condițiile prevăzute de art. 83 alin. (3) și art. 84 NCPC, adică redactate prin avocat sau consilier juridic (în cazul persoanelor juridice), cu excepția situației în care partea sau mandatarul, soț sau rudă până la gradul al doilea inclusiv, este licențiată în drept [art. 13 alin. (2) NCPC].

Conform alin. (2) al art. XVII, dacă recursul este de competența ÎCCJ, președintele acestei instanțe, președintele de secție sau persoana desemnată de aceștia va lua, prin rezoluție, măsuri pentru repartizarea aleatorie la un complet filtru format din 3 judecători, care va pregăti dosarul și se va pronunța asupra admisibilității în principiu a recursului.

Termenul de depunere a întâmpinării este de 30 de zile [art. XVII alin. (3)], ca și cel prevăzut în art. 490 alin. (2) teza a II-a NCPC, iar întâmpinarea, ca și recursul, trebuie redactată prin avocat sau consilier juridic, cu excepția situațiilor prevăzute de art. 13 alin. (2) NCPC.

Cu privire la obiectul recursului, pentru a degreva instanța supremă, în cauzele începute până la data de 31 decembrie 2015, art. XVIII alin. (2) din legea de degrevare a instanțelor majorează limita valorică din art. 483 alin. (2) NCPC de la 500.000 lei la 1.000.000 lei.

6.2. Art. 490 alin. (2) teza finală NCPC versus art. 493 alin. (7) NCPC

Potrivit dispozițiilor art. 490 alin. (2) teza finală NCPC, prin cererea de recurs, respectiv întâmpinare, recurentul sau, după caz, intimatul, sunt de acord ca, atunci când recursul este admisibil în principiu, să fie soluționat de completul filtru prevăzut la art. 493.

De menționat că această dispoziție a existat în cod încă de la adoptarea sa prin Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă⁴⁷, care, în forma inițială, în art. 487 alin. (7), ce corespunde în numerotarea actuală articolului 493, prevedea că, în cazul în care completul filtru pronunța o încheiere de admitere în principiu a recursului, neputându-se pronunța și asupra fondului în sensul alin. (6) al aceluiași articol, în camera de consiliu, fără citarea părților, prin decizie definitivă, pentru că problema de drept era controversată sau nu făcea obiectul unei jurisprudențe unitare a ÎCCJ, dosarul era trimis pentru repartizare aleatorie altui complet.

Potrivit alin. (8) al art. 487 NCPD în vechea numerotare, prin excepție de la prevederile alin. (7), dacă părțile au cerut în mod expres judecarea în fond a recursului de către completul filtru, acesta se pronunța pe fond, fără citarea părților, prin decizie definitivă, cu excepția situației când aprecia că este necesară ascultarea părților, caz în care trebuia să dispună citarea lor. Cu alte cuvinte, părțile puteau solicita, în condițiile art. 484 alin. 2, teza finală, adică prin cererea de recurs sau întâmpinare (acest text corespunzând art. 490 în redactarea actuală, în urma renumerotării), ca judecarea recursului să fie făcută de completul filtru și nu de un alt complet, chiar dacă era vorba despre o problemă de drept ce suscita controverse sau care era obiectul unei jurisprudențe neunitare a ÎCCJ.

Prin art. 13 pct. 123 și 124 din legea de punere în aplicare a codului, alin. (8) al art. 487 a fost abrogat, iar alin. (7) modificat, în sensul că, în cazul în care recursul nu poate fi soluționat pe fond în camera de consiliu, completul va pronunța, fără citarea părților, o încheiere de admitere în principiu a recursului și va fixa termenul de judecată pe fond a recursului, cu citarea părților. Din aceste dispoziții legale, reiese că, în urma modificării, *completul filtru* este cel care se pronunță *atât asupra admisibilității în principiu a recursului, cât și asupra fondului* acestuia, în toate situațiile, iar, în cazul în care este vorba despre o problemă de drept controversată sau care nu face obiectul unei jurisprudențe unitare a instanței supreme, fixează termen de judecată în sedință publică și citează părțile.

În condițiile în care *doar completul filtru* este cel care soluționează atât problema admisibilității în principiu, cât și aceea a fondului recursului, dispozițiile privind repartizarea aleatorie către alt complet a judecării fondului fiind abrogate, se ridică legitim întrebarea de ce a menținut legiuitorul, prin legea de punere în aplicare, dispozițiile art. 484 alin. (2) teza finală (devenit art. 490 prin renumerotare), ce prevăd că *părțile pot alege ca recursul să fie judecat pe fond de completul filtru*.

Răspunsurile posibile sunt două. Fie că legiuitorul pur și simplu a uitat să abroge aceste dispoziții, fie, dacă mergem pe ideea că un text de lege trebuie să producă efecte, că această alegere a rămas să se refere la aplicarea procedurii prevăzută de art. 493 alin. (6) și în cazul în care este vorba despre o situație în care s-ar aplica, în lipsa unei astfel de opțiuni, dispozițiile alin. (7) al aceluiași articol. Cu alte cuvinte, textul se referă, în realitate, *nu la alegerea completului, ci la alegerea procedurii de judecată*.

Rămâne ca instanța supremă să răspundă în cele din urmă acestei întrebări.

6.3. Soluția pe care o poate pronunța ÎCCJ în caz de admitere a recursului pentru aplicarea legii la împrejurări de fapt deplin stabilite

Noul cod, în art. 496 alin. (2), prevede că singura soluție în cazul admiterii recursului este cea a *casării*, eliminând, astfel, soluția modificării prevăzută de vechiul cod în art. 312 alin. (3). Casarea poate fi cu trimitere sau cu reținere în cazul altor instanțe de recurs (art. 498 NCPC), însă, în cazul ÎCCJ, poate fi doar cu trimitere, cu excepția situației în care casarea s-a făcut pentru că instanța a depășit atribuțiile puterii judecătorești sau când s-a încălcat autoritatea de lucru judecat, situație în care cererea se respinge ca inadmisibilă. (art. 497 NCPC).

Cum se coroborează textul art. 497 NCPC, ce obligă la casare cu trimitere în caz de admitere a recursului (cu excepțiile din teza finală), cu cel al art. 493 alin. (6), care permite completului filtru ca, atunci când recursul este admisibil, problema de drept nefiind controversată și constituind obiectul unei practici unitare a ÎCCJ, să judece fondul în camera de consiliu, fără citarea părților?

Art. 493 alin. (5) NCPC prevede că respingerea în camera de consiliu a unui recurs ce îndeplinește cerințele de formă se poate face doar dacă acesta este *vădit nefondat*, deși diferența dintre nefondat și vădit nefondat nu este reglementată prin vreun criteriu legal, lăsând loc la mult arbitrar. Și atunci, logic, soluția de la alin. (6) ar putea fi una de respingere ca *nefondat* (deci nu vădit nefondat) sau *doar de admitere*?

În caz de admitere pentru greșita aplicare a normelor de drept material, soluția este casarea cu trimitere, pentru că modificarea nu mai este prevăzută (în vechea reglementare era un motiv de modificare, dacă starea de fapt era pe deplin stabilă), iar casarea cu reținere este posibilă doar în cazul altor instanțe? Noul cod nu mai are un text de natura art. 314 CPC, ce prevedea că ÎCCJ hotărăște asupra fondului pricinii în toate cazurile în care casează hotărârea atacată numai în scopul aplicării corecte a legii la împrejurări de fapt ce au fost deplin stabilite⁴⁸, deși un astfel de text exista în proiectul codului art. 483 alin. (3) și (7)⁴⁹.

Credem că recursul prevăzut de art. 493 alin. (6) NCPC, precum și cel reglementat de alin. (7) al aceluiași articol, dacă sunt admise pentru greșita aplicare a legii la împrejurări de fapt ce au fost pe deplin stabilite, față de textul expres al art. 497 NCPC, presupun o soluție de casare cu trimitere, cu obligația instanței de trimitere de a respecta dezlegarea în drept, în conformitate cu dispozițiile art. 501 alin. (1) NCPC. Nu putem să nu observăm că această soluție este neeconomicoasă, pentru că, pe de o parte, prelungeste inutil durata procesului, iar, în plus, nu face decât să „dicteze” instanței de rejudecare soluția, ea nemaiavând alt rol decât să aplice legea exact cum a dispus instanța de recurs la împrejurările de fapt ce au fost stabilite încă pe deplin în primul ciclu procesual.

6.4. Inutilitatea recursului nemijlocit⁵⁰

Art. 459 alin. (2) NCPC prevede posibilitatea ca o *hotărâre susceptibilă de apel și recurs* să poată fi atacată, în interiorul termenului de apel, *direct cu recurs*, la instanța care ar fi fost competentă să judece recursul împotriva hotărârii date în apel, dacă părțile consimt expres la aceasta (prin înscris autentic sau declarație verbală dată în fața instanței a cărei hotărâre se atacă), *pentru încălcarea sau greșita aplicare a normelor de drept material*.

De fapt, într-o astfel de situație, părțile sunt de acord cu starea de fapt stabilită de prima instanță, contestând doar modul în care aceasta a aplicat norma de drept substanțial raportat la această stare de fapt. Rostul acestui recurs îl constituie *reducerea duratei procesului*. Dacă, starea de fapt ce ar putea constitui obiect al apelului nu mai este o problemă de dispută între părți și dezlegarea în drept (material) dată de instanța de apel este, oricum, susceptibilă de recurs, părților li se permite să ardă de etapa apelului și să se adreseze direct ultimei instanțe, adică instanței de recurs⁵¹.

Numai că, așa cum a înțeles legiuitorul să reglementeze căile de atac de reformare⁵², instanța competentă să soluționeze recursurile nemijlocite este, de fapt, instanța supremă, care, în caz de admitere a oricărui recurs, poate pronunța doar o soluție de casare cu trimitere. Așadar, în loc să câștige timp, părțile vor pierde timp, ceea ce face ca această formă de recurs să-și piardă sensul. Dacă partea interesată ar ataca cu apel hotărârea primei instanțe, ea ar avea șansa ca instanța de apel să schimbe soluția și recursul părții adverse să fie respins. Altminteri, dacă s-ar exercita recursul nemijlocit, o soluție de casare, chiar doar către instanța de apel, ar însemna încă un recurs posibil. De altfel, în literatura de specialitate⁵³, s-a susținut că, în caz de casare cu trimitere (fără să se observe că toate cazurile sunt, de fapt, din rațiunile pe care le-am arătat, de casare cu trimitere), cauza se va trimite spre rejudecare primei instanțe.

Credem că o astfel de soluție este excesivă și cauza ar trebui trimisă spre *judecare* instanței de apel, cu excepția situației în care prima instanță s-a pronunțat în mod greșit pe o excepție fundamentată pe o normă de drept material, cum ar fi aceea a prescripției extinctive și vreuna dintre părți a solicitat trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanțe (așa cum ar fi făcut-o și dacă ar fi exercitat apel [în condițiile art. 480 alin. (3) teza a II-a NCPC]. Cu toate acestea, în condițiile în care art. 497 teza I NCPC vorbește despre posibilitatea de trimitere „spre o nouă judecată instanței de apel care a pronunțat hotărârea”, în cazul recursului nemijlocit neexistând o hotărâre pronunțată în apel, în urma casării, *cauza trebuie trimisă spre rejudecare, în toate situațiile (indiferent de soluția pe fond sau excepție) primei instanțe*.

6.5. Efectele casării

Potrivit dispozițiilor art. 500 alin. (1) NCPC, hotărârea casată nu are nicio putere, iar, conform alin. (2) al aceluiași articol, actele de executare sau de asigurare făcute în temeiul unei astfel de hotărâri sunt desființate *de drept*, dacă instanța de recurs nu dispune altfel, instanța urmând să constate aceasta *din oficiu*, prin dispozitivul hotărârii de casare.

Prin introducerea obligativității constatării din oficiu, textul noului cod se deosebește de reglementarea cuprinsă în art. 311 alin. (2) CPC. Care a fost intenția legiuitorului când a introdus un astfel de text?

Ce se întâmplă în situația în care instanța omite să se pronunțe asupra acestei împrejurări *din oficiu*, cum cere textul de lege? Este obligatorie procedura întoarcerii executării silite prevăzută de art. 723 alin. (2) și (3) NCPC, text similar cu cel din art. 404² alin. (2) și (3) CPC, ce stabilește că, în cazul în care instanța care a desființat hotărârea executată și a dispus rejudecarea pe fond nu s-a pronunțat asupra restabilirii situației anterioare, măsura poate fi dispusă de instanța care rejudecă fondul, iar, dacă nici aceasta nu a dispus-o, cel îndreptățit trebuie să solicite aceasta instanței de executare⁵⁴? Oricum, aceasta vizează actele de executare, nu și cele de asigurare. Pentru acestea, s-ar putea recurge la procedura prevăzută de art. 956 alin. (2) privind ridicarea măsurii la cerere, prin încheiere definitivă, dată fără citarea părților.

Sigur, dacă nici una dintre părți nu a învederat instanței de recurs că executarea s-a realizat, aceasta nu are cum să se pronunțe din oficiu asupra desființării actelor de executare. Dacă partea interesată (recurentul) a relevat acest lucru și chiar a cerut desființarea actelor de executare, iar instanța de recurs nu s-a pronunțat asupra acestei cereri, partea nu poate solicita completarea hotărârii în sensul art. 444 alin. (1) NCPC, deși nu are vreo vină. S-ar putea susține, în această situație, că instanța fiind obligată din oficiu să se pronunțe asupra desființării actelor de executare, dacă ea nu spune expres contrariul în dispozitiv, acestea sunt desființate de drept? Probabil că niciun executor judecătoresc nu va risca o astfel de interpretare, însă trebuie recunoscută măcar posibilitatea părții de a formula o cerere privind *lămurirea hotărârii*, prin care să solicite instanței să spună expres dacă nepronunțându-se în alt sens prin dispozitiv a dat sau nu eficiență textului referitor la desființarea de drept a actelor de executare.

- ¹ Este vorba despre Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, publicată în M. Of., Partea I, nr. 89/12.02.2013. O vom numi în continuare legea de degrevare a instanțelor.
- * Judecător la Curtea de Apel Cluj; andrea.chis@yahoo.com.
- ² În cele ce urmează vom folosi abrevierea devenită uzuală NCPC.
- ³ Cu privire la această clasificare a căilor de atac, a se vedea I. Stoenescu, S. Zilberstein, *Drept procesual civil. Căile de atac și Procedurile speciale*, Ed. didactică și pedagogică, București, 1981, p. 14. Pentru unele dubii privind criteriile ce stau la baza acestei clasificări tradiționale, criteriile ce nu rezultă din cuprinsul textului de lege, a se vedea I. Deleanu, *Dispoziții generale cu privire la exercitarea căilor de atac în proiectul Codului de procedură civilă*, în REVISTA ROMÂNĂ DE DREPT PRIVAT nr. 5/2009, p. 26-27.
- ⁴ Este vorba despre cererea de reexaminare a amenizii judiciare, prevăzută de art. 108⁵ Codul de procedură civilă 1865, cererea de reexaminare a taxei judiciare de timbru stabilite de instanță, prevăzută de art. 18 din Legea nr. 146/1997, cererea de reexaminare a ajutorului public judiciar prevăzută de art. 17 din OUG nr. 51/2008 aprobată cu completări și modificări prin Legea nr. 193/2008, opoziția prevăzută de art. 90 din Legea nr. 58/1934 și art. 68 din Legea nr. 59/1934 etc. A se vedea, în acest sens, I. Deleanu, *op. cit.*, 2009, p. 29, nota 17.
- ⁵ Menționăm că, atunci când facem referiri la vechiul Cod de procedură civilă, avem în vedere ultima versiune anterioară intrării în vigoare a NCPC, așadar forma raportată la data de 14 februarie 2013.
- ⁶ A se vedea, în acest sens, M. Tăbărcă, *Drept procesual civil, Vol. I, Ediția a II-a revizuită și adăugită*, Ed. Universul Juridic, București, 2008, p. 364.
- ⁷ A se vedea, în acest sens, I. Leș, *Tratat de drept procesual civil, Ediția 5. Cu referiri la proiectul Codului de procedură civilă*, Ed. C.H. Beck, București, p. 425 și, de la același autor, *Regimul juridic al încheierilor prevăzute de art. 108-108⁵ din Codul de procedură civilă*, în Dreptul nr. 12/2006, p. 74-76.
- ⁸ Menționăm că și autori care au contestat natura juridică de cale de atac de retractare au revenit asupra acestei opinii în ceea ce privește NCPC, fără a argumenta, însă, această schimbare de viziune. A se vedea, în acest sens, I. Leș, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole - art. 1-1133*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 316.
- ⁹ Remarcăm că, spre deosebire de alte coduri, cel român nu definește sensul noțiunii, cum face, de exemplu, Codul de procedură civil francez, în art. 143-154, <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?idArticle=LEGIARTI000006410266&idSectionTA=LEGISCTA000006165183&cidTexte=LEGI TEXT000006070716&dateTexte=20130227>, accesat la 27.02.2013, 13:14 h.
- ¹⁰ Pentru opinia potrivit căreia măsurile de administrare judiciară nu pot constitui obiect al căilor de atac pentru că nu privesc acte de jurisdicție, a se vedea I. Deleanu, *op. cit.*, 2009, p. 41. Menționăm, însă, că autorul apreciază că cererea de reexaminare este o cale de atac (*idem*, p. 29) și că textul ar trebui completat cu mențiunea „dacă prin lege nu se prevede altfel” (*idem*, p. 41).
- ¹¹ În sensul că reclamantul nu trebuie citat, deși textul de lege nu prevede expres aceasta, întrucât, în cererea de reexaminare, legiuitorul prevede expres citarea acestuia în art. 200 alin. (6), astfel că, din interpretarea *per a contrario* a acestui alineat, în ipoteza de la alin. (3), nu mai este nevoie de citare, a se vedea G. Boroș, *Conferințele Noul Cod de procedură civilă, București iunie - septembrie 2012*, p. 55, <http://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2013/02/Brosura-NCPC-INM.pdf>, accesat la 27.02.2013, 13:16 h.

Ar mai fi un argument, în opinia noastră, respectiv caracterul necontencios al acestei faze a procedurii. Dreptul comun în materie necontencioasă nu mai este reprezentat de citarea obligatorie, ci de citarea facultativă, după cum rezultă din prevederile art. 532 alin.1 NCPC.

¹² *Idem*, p. 58.

¹³ În alte sisteme de drept ce reglementează anularea cererii neregulat introduse, într-o procedură necontencioasă, fără citarea pârâtului, încheierea de anulare a cererii de chemare în judecată fără citarea pârâtului, ca și încheierea de respingere a cererii de intervenție pot fi atacate cu aceeași cale de atac. Astfel, în dreptul maghiar, cererea de chemare în judecată neregulat introdusă este anulată, iar încheierea poate fi atacată cu apel. Ea, însă, își păstrează efectele dacă, în termen de 30 de zile de la data rămânerii definitive, reclamantul introduce o nouă cerere cu respectarea cerințelor prevăzute de lege. Respingerea cererii de intervenție în proces sau scoaterea terțului din proces după ce a fost încuviințată cererea de intervenție poate fi atacată tot cu apel, însă numai după pronunțarea hotărârii finale. A se vedea, în acest sens, Kengyel Miklós, *Magyar polgári eljárásjog, Kilencedik, átdolgozott kiadás*, Osiris Kiadó, Budapest, 2008, p. 149, p. 408, p. 238. (*Drept procesual civil maghiar, Ediția a 9-a, revizută*).

¹⁴ Pentru o analiză succintă a acestei instituții, a se vedea M. Dinu, *Contestația privind tergiversarea procesului în NCPC*, <http://www.juridice.ro/229205/contestatia-privind-tergiversarea-procesului-in-ncpc.html>, accesat 01.03.2013, 09:42 h.

¹⁵ Pentru o critică a dispoziției privind stabilirea completului căruia îi revine soluționarea cererii, *ibidem*. Dispoziția a fost criticată și de alți autori. A se vedea I. Leș, *op. cit.*, 2013, p. 780. În ceea ce ne privește, apreciem că opțiunea legiuitorului este corectă, scopul măsurii fiind acela de a atrage atenția completului de judecată investit aleatoriu cu soluționarea cauzei să aplice măsurile de administrare judiciară pe care i le pune la dispoziție legea pentru soluționarea cauzei într-un termen optim și previzibil, înainte ca părțile să se adreseze instanței de control judiciar (sau altui complet, în cazul ÎCCJ). Dacă cererea ar fi fost de competența altui complet, care nu cunoaște cauza și care are nevoie de timp pentru studiul dosarului și care ar putea să o respingă, ajungându-se și la instanța de control judiciar, aceasta ar fi contravenit tocmai scopului măsurii, care este de a scurta durata procesului și nicidecum de a o prelungi. În plus, în cazul ÎCCJ, aceasta ar fi însemnat plimbarea dosarului la încă două complete în afara celui investit cu soluționarea cauzei.

¹⁶ În cele ce urmează, vom folosi abrevierea ÎCCJ.

¹⁷ Menționăm că obiectul contestației nu se reduce la refuzul instanței de a aplica o amendă judiciară, putându-se referi și la alte măsuri, cum ar fi, de exemplu, aducerea martorului cu mandat (art. 313 NCPC).

¹⁸ Textul art. 457 NCPC este următorul: „(1) Hotărârea judecătorească este supusă numai căilor de atac prevăzute de lege, în condițiile și termenele stabilite de aceasta, indiferent de mențiunile din dispozitivul ei.(2) Mențiunea inexactă din cuprinsul hotărârii cu privire la calea de atac deschisă contra acesteia nu are niciun efect asupra dreptului de a exercita calea de atac prevăzută de lege.(3) Dacă instanța respinge ca inadmisibilă calea de atac neprevăzută de lege, exercitată de partea interesată în considerarea mențiunii inexacte din cuprinsul hotărârii cu privire la calea de atac, hotărârea pronunțată de instanța de control judiciar va fi comunicată, din oficiu, *tuturor părților care au luat parte la judecata în care s-a pronunțat hotărârea atacată*. De la data comunicării *începe să curgă*, dacă este cazul, termenul pentru exercitarea căii de atac prevăzute de lege” (s.n.).

¹⁹ Textul art. 466 alin. (2) și (3) are următorul cuprins:„(2) Sunt supuse apelului și hotărârile date în ultimă instanță dacă, potrivit legii, instanța nu putea să judece decât în primă instanță.(3) Hotărârile date în ultimă instanță rămân neapelabile, chiar dacă în hotărâre s-a arătat că au fost pronunțate în primă instanță.”

- ²⁰ Despre dificultățile privind recalificarea căii de atac de către completul investit cu soluționarea cauzei și consecințele asupra situației părții care a exercitat calea de atac, a se vedea Gh. L. Zidaru, *Noua reglementare a apelului în lumina Proiectului de lege privind Codul de procedură civilă*, în Suplimentul la Curierul Judiciar nr. 9/2009, p. 5-7.
- ²¹ I. Deleanu, *op. cit.*, 2009, p. 31, nota 23. Autorul vorbește despre cale de atac greșită sau cale de atac recomandată, ajungând la concluzia că trebuie exercitată cea trecută în hotărâre.
- ²² Pentru a înțelege de ce procesul se oprește în această situație în apel la tribunal, a se vedea *infra*, pct. 4.
- ²³ *Ibidem*.
- ²⁴ Am simțit nevoia de a face această mențiune, întrucât, în alte situații, calificarea căii de atac depinde de soluționarea pe fond sau pe excepție. A se vedea regularizarea cererii de chemare în judecată *versus* respingerea ei pe fond sau ca urmare a admiterii altor excepții decât cele vizând nulitatea în condițiile art. 196, 197.
- ²⁵ Vom folosi, în cele ce urmează, abrevierea CPC.
- ²⁶ A se vedea, în acest sens, I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă, Vol., Ediția 2*, Ed. C.H. Beck, 2007, p. 212, precum și, de la același autor, *Tratat de procedură civilă, Volumul 1. Din perspectiva noului Cod de procedură civilă*, Ed. Wolters Kluwer România, București, 2010, p. 524.
- ²⁷ Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea judecăților, numită și legea micii reforme, a fost publicată în M. Of., Partea I, nr. 714 din 26 octombrie 2010.
- ²⁸ Publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 853 din 18 decembrie 2012.
- ²⁹ Legea nr. 76/2012 a fost publicată în M. Of., Partea I, nr. 365 din 30 mai 2012, fiind modificată prin OUG nr. 44/2012, OUG nr. 4/2013 și Legea nr. 2/2013. O vom denumi în continuare legea de punere în aplicare a codului. Art. 7 alin. (2) prevede că ori de câte ori o lege specială prevede că hotărârea este susceptibilă numai de recurs, în lumina noii reglementări, calea de atac va fi doar apelul la instanța ierarhic superioară. Ne gândim, în contextul despre care vorbim, de exemplu, la hotărârile pronunțate de judecătoria în plângerile împotriva hotărârii comisiei județene de aplicare a legilor fondului funciar.
- ³⁰ Art. 460 NCPC are următorul conținut: „(1) O cale de atac poate fi exercitată împotriva unei hotărâri numai o singură dată, dacă legea prevede același termen de exercitare pentru toate motivele existente la data declarării acelei căi de atac. (2) Dacă prin aceeași hotărâre au fost soluționate și cereri accesorii, hotărârea este supusă în întregul ei căii de atac prevăzute de lege pentru cererea principală. (3) În cazul în care prin aceeași hotărâre au fost soluționate mai multe cereri principale sau incidentale, dintre care unele sunt supuse apelului, iar altele recursului, hotărârea în întregul ei este supusă apelului. Hotărârea dată în apel este supusă recursului. (4) Dacă hotărârea cu privire la o cerere principală sau incidentală nu este supusă nici apelului și nici recursului, soluția cu privire la celelalte cereri este supusă căilor de atac în condițiile legii. (5) În cazurile prevăzute la alin. (2)-(4), termenul de apel sau, după caz, de recurs este cel de drept comun, chiar dacă prin legi speciale se prevede altfel.”
- ³¹ A se vedea, I. Deleanu, *op. cit.*, 2009, p. 35-37, I. Leș, *op. cit.*, 2013, p. 618.
- ³² Este vorba despre situația când aceste îndrumări nu au legătură cu respingerea acțiunii cu care a fost investită pe motiv de alegere greșită a căii de a se adresa instanței. Aceasta, deoarece, dacă instanța a fost investită cu soluționarea unei acțiuni în evacuare și o respinge ca inadmisibilă, considerentele în care arată că trebuia exercitată o acțiune în revendicare nu sunt susceptibile de exercitarea căii de atac prevăzută de art. 461 alin. (2) NCPC. Desigur, instanța de control judiciar poate fi sesizată cu nelegalitatea soluției cuprinsă în dispozitiv și explicitată în considerente și poate aprecia că prima instanță a dezlegat greșit natura juridică a acțiunii, situație în care va admite calea de atac, va respinge

excepția de fond a inadmisibilității și va rejudeca acțiunea sau va trimite cauza spre rejudecare, dacă părțile solicită acest lucru, după distincțiile cuprinse în art. 480 alin. (3) NCPC, privind soluțiile pe care le poate pronunța instanța de apel.

³³ A se vedea, de exemplu, decizia civilă nr. 1569/R din 24 iunie 2010 a Curții de Apel Cluj, Secția civilă, de muncă și asigurări sociale, pentru minori și familie, în *Buletinul Jurisprudenței 2010*, Ed. Universul Juridic, București, p. 410-411. „Instanța de apel a calificat greșit raporturile juridice dintre părți, pentru că vorbește de două convenții distincte, când, în realitate, așa cum rezultă din cele mai sus reținute, este vorba de o singură convenție modificată, nepunându-se problema, nici a executării, nici a rezoluțiunii a două convenții distincte, *sub acest aspect, recursul pârâtului fiind fondat, considerentele hotărârii prejudiciindu-l*, în condițiile în care, deși s-a dispus rezoluțiunea convenției și repunerea părților în situația anterioară, în sensul angajării răspunderii contractuale sub forma restituirii prețului actualizat, instanța de apel menținând soluția primei instanțe, aceasta face referire, în considerente, la posibilitatea de a cere rezoluțiunea ambelor convenții, de a solicita executarea silită a celei de a doua cu privire la un echivalent valoric, de a cere daune interese pentru diferența dintre prețul actualizat cu rata inflației și valoarea de circulație actuală a terenului obiect al contractului inițial.”

³⁴ Dacă nu exista vreun alt motiv de admitere a căii de atac, cum a fost în cazul deciziei civile nr. 1569/R din 24 iunie 2010 a Curții de Apel Cluj, mai sus citată.

³⁵ A se vedea, în acest sens, I. Leș, *op. cit.*, 2013, p. 172.

³⁶ *Idem*, p. 167.

³⁷ Tribunalul judecând recursuri doar în cazurile expres prevăzute de lege, cum ar fi în situația în care judecătoria a respins ca inadmisibilă acțiunea ca urmare a admiterii excepției de necompetență generală sau internațională, art. 132 alin. (4) NCPC, art. 1070 alin. (1) NCPC sau când reclamantul a renunțat la judecată [art. 406 alin. (6) NCC] sau la dreptul subiectiv dedus judecății (art. 410) etc.

³⁸ A se vedea, în acest sens, Gh. L. Zidaru, *Noua reglementare a apelului...*, I. Deleanu, *Considerații cu privire la apel în ambianța proiectului Codului de procedură civilă*, în *Pandectele Române* nr. 12/2009, p. 15-41, S. Spinei, *Apelul (I). Fundamente ale apelului și caracterele sale în noul Cod de procedură civilă*, în *REVISTA ROMÂNĂ DE DREPT PRIVAT* nr. 4/2012, p. 122-148, *Apelul (II). Elementele, formele și procedura apelului în noul Cod de procedură civilă*, în *REVISTA ROMÂNĂ DE DREPT PRIVAT* nr. 5/2012, p. 221-248.

³⁹ Este adevărat că, anterior publicării prezentului studiu, a apărut deja o lucrare ce tratează inclusiv această problemă, la care vom face trimitere. Este vorba despre I. Leș, *op. cit.*, 2013, p. 637-638, p. 643.

⁴⁰ În același sens, I. Leș, *op. cit.*, 2013, p. 636.

⁴¹ Pentru limitele devoluțiunii în caz de nemotivare a apelului, a se vedea decizia civilă nr. 2890 din 8 septembrie 2011 a Curții de Apel Cluj, Secția civilă, de muncă și asigurări sociale, pentru minori și familie. „Dacă apelul nu a fost motivat, instanța de apel trebuie să aibă în vedere cele invocate de apelant în fața primei instanțe, spune textul art. 292 alin. 2 Cod proc. civ. Atunci când este vorba de reclamant, o astfel de verificare a motivelor invocate în fața primei instanțe este simplă, pentru că motivele apar în cererea sa de chemare în judecată, care trebuie să întrunească condițiile prev. de art. 112 Cod proc. civ. În ceea ce-l privește pe pârât, acesta trebuie să depună întâmpinare, conform art. 118 alin. 1 Cod proc. civ., întâmpinare ce cuprinde poziția sa, conform dispozițiilor art. 115, însă sancțiunea nedepunerii întâmpinării este doar decăderea din dreptul de a invoca excepțiile relative. În situația în care pârâtul nu depune întâmpinare, evident, acesta nu-și exprimă poziția față de cererea de chemare în judecată în fața primei instanțe. Dacă declară apel și nu-l motivează, cum este situația în

speță, instanța de apel, tocmai având în vedere caracterul devolutiv al apelului, va aprecia starea de fapt din toate punctele de vedere, tocmai pentru că nu sunt fixate limitele devoluțiunii prin motivele de apel, putând avea în vedere orice împrejurare ce ar fi favorabilă pârâtului apelant. Este adevărat că, așa cum susțin reclamantii, aceasta pare a fi un premiu pentru pârâtul aflat în pasivitate, însă, pe de altă parte, acesta suportă riscul ca instanța să nu observe o împrejurare de natură să schimbe soluția adoptată prin hotărârea obiect al căii de atac.”

⁴² Menționăm că, potrivit art. 85 alin. (1) NCPC, mandatul judiciar dat unei persoane care nu este avocatul sau consilierul juridic al părții trebuie să îmbrace forma autentică.

⁴³ Vezi *supra*, pct. 2.1.2.

⁴⁴ Vezi *supra* pct. 5.1.

⁴⁵ A se vedea, în acest sens, L. Gh. Zidaru, *Noua reglementare a recursului în Proiectul de lege privind Codul de procedură civilă*, în Suplimentul la Curierul Judiciar nr. 10/2009, V. M. Ciobanu, *Aspecte noi privind recursul în procesul civil în lumina proiectului Codului de procedură civilă*, în REVISTA ROMÂNĂ DE DREPT PRIVAT nr. 1/2009, p. 76-89, G.C. Frențiu, *Unele considerații privind recursul în reglementarea dată de proiectul noului Cod de procedură civilă*, în REVISTA ROMÂNĂ DE DREPT PRIVAT nr. 4/2009, p. 59-78, I. Leș, *Dispozitivul hotărârii judecătorești și procedura de filtrare a recursului în viziunea proiectului noului Cod de procedură civilă*, în Dreptul nr. 10/2009, p. 11-40, I. Deleanu, *Recursul în ambianța proiectului Codului de procedură civilă*, în Pandectele române nr. 11/2009, p. 15-40, A. Dobre, *Recursul în proiectul noului Cod de procedură civilă*, în Revista română de drept al afacerilor nr. 1/2010, p. 53-81, C. Roșu, A. Fanu-Moca, *Recursul incident și recursul provocat reglementate de noul Cod de procedură civilă prin reluarea dispozițiilor omonime din procedura căii ordinare a apelului*, în Dreptul nr. 11/2010, p. 43-48, I. Leș, *op. cit.*, 2013, p. 664-714.

⁴⁶ Vezi *supra*, pct. 5.1.

⁴⁷ Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă a fost publicată în M. Of., Partea I, nr. 485 din 15 iulie 2010, fiind republicată în baza art. 80 din Legea nr. 76/2012 în M. Of., Partea I, nr. 365 din 30 mai 2012, dându-se textelor o nouă numerotare.

⁴⁸ De fapt, ar fi fost o soluție de modificare fiind vorba de motivul prev. de art. 304 pct. 9 CPC privind aplicarea greșită a normei de drept substanțial. A se vedea, în acest sens, S. Spinei, *Recursul în procesul civil*, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 236-237, N. Mănicuțiu, *Soluțiile instanței de recurs*, Ed. Hamangiu, București, 2011, p. 805-806.

⁴⁹ A se vedea, în acest sens, L. Gh. Zidaru, *Noua reglementare a recursului...*, p. 31, V. M. Ciobanu, *Aspecte noi privind recursul...*, p. 84.

⁵⁰ Pentru terminologie și analiza instituției, a se vedea L.A. Viorel, *Exercitarea recursului nemijlocit în noul Cod de procedură civilă*, în Revista română de drept privat nr. 5/2012, p. 249-259.

⁵¹ Pentru sensul noțiunii de hotărâre pronunțată în ultimă instanță, a se vedea *supra*, 3.1.4.

⁵² Vezi *supra*, pct. 4.

⁵³ L. A. Viorel, *op. cit.*, p. 258.

⁵⁴ Cererea este de competența instanței de executare, iar hotărârea este supusă apelului. Pentru un comentariu recent al art. 723 NCPC, a se vedea I. Leș, *op. cit.*, 2013, p. 1012-1013.